

SECTION 5. INTEGRATION AND PARTNERSHIP PRACTICAL TOOLS FOR ECOSYSTEM DEVELOPMENT

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-708-6-23>

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ДОСЛІДНИКА В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ПРОСТОРУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Потюк С. В.

ВСТУП

Багато векторні та динамічні процеси розвитку сучасного суспільства створюють нові виклики й водночас можливості для еволюції академічної культури. В Україні простежуються з наслідки війни: руйнування освітньої та наукової інфраструктури, вимушена міграція науковців, що призводить до деструкції дослідницьких колективів. Поряд із ризиками зниження вимог до наукових досліджень у кризових умовах та необхідністю протидії плагіату та фабрикації результатів актуалізується цифровізація досліджень, розвиток навичок міждисциплінарної взаємодії та міжнародної співпраці. Загалом виклики сьогодення пов'язані з інтеграцією до Європейського дослідницького простору та дотриманням принципів академічної доброчесності.

Умови повоевнної трансформації передбачають як відновлення держави, так і модернізацію системи науки. У наукових колах активно дискутуються питання інституційного оновлення, успішність якого залежить від комплексу зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх факторів належить нормативне регулювання, фінансування та позиція стейкхолдерів, натомість до внутрішніх – ресурсну ефективність, лідерство та компетентність керівника, академічна культура. Остання визначається як «рівень сприйняття змін академічною спільнотою,

готовність до міждисциплінарності, студентоцентризму, цифрової трансформації, сповідування цінностей університету»¹. У контексті реформування освітньої сфери провідеа роль належить сучасним дослідникам та науково-педагогічним працівникам, які безпосередньо визначатимуть якість наукових досліджень та конкурентоспроможність системи загалом.

Зростання наукового інтересу до проблематики формування академічної культури в освітньо-науковому просторі підтверджується значною кількістю досліджень. Зокрема, цей феномен висвітлений у працях таких вчених, як Н.Акініна, М. Вовк, К. Гайдукевич, Т. Добко, А. Козинець, В. Кубко, І. Пак, Л. Поліщук, К. Покотило, Л. Прокоф'єва, О. Семенов, Є. Стадний, В. Ромакін, Г. Хоруджий, С. Ягодзінський та інші. У нормативно-правових актах зафіксовано фундаментальні засади функціонування освітньо-наукового простору, де окреслено такі аспекти, як академічна доброчесність, професійна етика, відповідальність та якість наукової діяльності. Вочевидь, це свідчить про вагоме значення зазначених категорій для функціонування та розвитку сучасної науки.

З огляду на це, метою наукового дослідження є аналіз академічної культури дослідника в умовах повоєнної трансформації освітньо-наукового простору.

Таким чином, повоєнний період зумовлює необхідність відбудови матеріальної інфраструктури закладів освіти, зміцнення академічної доброчесності, інтеграції у міжнародне наукове співтовариство та формування нових стандартів професійної діяльності дослідників. У вищезазначених умовах академічну культуру розглядаємо як детермінант забезпечення якості наукових досліджень, етичних норм та розвиток інноваційного потенціалу суспільства.

1. Академічна культура дослідника як чинник розвитку сучасного освітньо-наукового простору

У сьогоденні академічна культура має державне значення та виступає основою формування прогресивного сучасного українського освітньо-наукового середовища тому, що забезпечує збереження та відтворення цінностей, смислів і норм наукового життя в умовах суспільних потрясінь. Вважаємо, що у воєнних та повоєнних реаліях академічна культура формує дослідника як носія суспільної відповідальності, тобто наука перестає бути виключно сферою виробництва знань, а й стає

¹ Механізми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції: навчальний посібник / О. Воробйова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 49 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-55-7-2025>

своєрідно інструментом відновлення країни, формування стратегій розвитку держави, осмислення травматичного досвіду війни та збереження національної ідентичності.

Розвиток академічної культури в Україні обумовлюється необхідністю реалізації положень нормативно-правової бази, а саме: Законів України «Про освіту»², «Про вищу освіту»³, «Про наукову і науково-технічну діяльність»⁴, «Про академічну доброчесність», а також листа Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України) щодо запобігання академічному плагіату⁵. Передусім, зазначимо, що на законодавчому рівні фундаментальним етапом стало прийняття Закону України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX, у якому проголошено базові цінності, принципи, правила, правові та організаційні механізми формування та забезпечення доброчесного наукового простору⁶. У цьому контексті доцільно навести думку Л. Поліщук та К. Гайдукевич, які зазначають, що «Кодекс академічної доброчесності, прийнятий Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, власне, утворив своєрідну основу нормативного забезпечення освітніх інституцій щодо формування у них простору академічної культури»⁷. Крім того, в умовах інтеграції України до європейського та світового наукового простору академічна культура стає підґрунтям міжнародної довіри.

У напрацюваннях українських вчених розглядається дефініція академічна культура з різних теоретико-методологічних позицій. Зокрема, дослідники О. Семеног та М. Вовк окреслюють поняття як «особливий різновид людської діяльності, що пов'язаний зі знанням, комплекс умінь, важливих для проведення дослідницької діяльності, як систему цінностей, традицій, норм, правил, культуру поведінки

² Закон України «Про освіту» від 01.01.2026 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

³ Закон України «Про вищу освіту» від 11.03.2026 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

⁴ Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 22.03.2026 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

⁵ Лист Міністерства освіти і науки України «Стосовно Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) від 15.08.2018 № 1/11-8681 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18#Text>

⁶ Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

⁷ Поліщук Л. О., Гайдукевич К. А. Академічна культура закладів вищої освіти України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 28–35.

і спілкування»⁸. У трактуванні, на наш погляд, простежується багаторівневість, оскільки поєднання ціннісного, діяльнісного та поведінкового вимірів зумовлює володіння методологією наукового пошуку, навичками академічного письма, культурою наукової комунікації.

Натомість учена І. Пак вважає, що академічна культура є «загальним соціальним явищем, яке формується у процесі отримання освіти й наукової діяльності»⁹, тобто акцентує увагу на соціокультурному підході. Відтак, академічна культура постає суспільним феноменом, який розвивається під впливом науки, ціннісних орієнтирів і взаємодії між членами академічної спільноти. Також у зазначеному визначенні імпліцитно поєднуються соціальний, ціннісно-нормативний, процесуальний та середовищний аспект, адже академічна культура інтерпретується як явище суспільного життя, що має власні норми та правила поведінки та формується поступово в науковому середовищі.

Г. Хоружий розглядає досліджувану категорію як «сукупність способів і методів діяльності сучасної академічної спільноти (в українському контексті передовсім університетської), її системно інтегрована якість, що відбиває досягнутий рівень розвитку освіти і науки»¹⁰. У такому тлумаченні дефініції виділено практичні механізми реалізації академічних цінностей у науковій діяльності, тобто феномен розглянуто автором крізь призму діяльнісного та системного підходів.

Водночас А. Козинець та С. Ягодзінський позиціонують академічну культуру та доброчесність не тільки як ретельне дотримання академічних нормативних вимог, а й як чинник розвитку критичного мислення, власне, визначаючи її як «сукупність цінностей, норм, правил і поведінки, які визначають якість освітнього процесу та сприяють формуванню відповідальних, критично мислячих і творчих особистостей»¹¹. З огляду на зазначене, у цьому трактуванні домінують аксіологічний та виховний підходи; автори зосереджують увагу на ціннісних орієнтирах академічної спільноти, зокрема на культурі наукового мислення та готовності до професійного саморозвитку.

Узагальнюючи наведені дефініції, можна стверджувати, що поняття академічної культури охоплює ціннісно-етичну, діяльнісну,

⁸ Семенов О. М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей : метод. посіб. Суми, 2023. 212 с.

⁹ Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву : дис. ...канд. соціол. наук : 22.00.04. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. 251 с.

¹⁰ Хоружий Г. Ф. Академічна культура : цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2012. 320 с.

¹¹ Козинець А.О., Ягодзінський С.М. Академічна культура та доброчесність здобувачів як компетентісна складова їх професійного розвитку. *Інноваційна педагогіка*, 2024. Вип. 77. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/>

поведінкову, соціокультурну, комунікативну, когнітивну складові, які забезпечують становлення особистості дослідника, здатного до професійно компетентної наукової діяльності.

Аналіз позицій науковців дає підстави констатувати, що академічна культура є багатовимірним феноменом, який одночасно виступає соціальним явищем, системою цінностей та способом академічної діяльності. З огляду на це, академічну культуру доцільно визначити як інтегративне утворення, що поєднує систему ціннісних орієнтацій, компетентностей, моделей поведінки й етичних норм, які забезпечують якісне функціонування та розвиток освітньо-наукового простору.

Варто наголосити, що в умовах воєнної та повоєнної трансформації академічна культура полягає у забезпеченні якості освіти та науки, формуванні сталого освітньо-наукового середовища інституцій на засадах європейських цінностей і стандартів якості, де підґрунтям виступає, власне, розвиток ціннісних та професійних орієнтирів дослідника та стратегічним чинником розвитку українського наукового простору, оскільки забезпечує збереження наукових цінностей, сприяє відновленню суспільства, підтримує стійкість наукової спільноти та формує підґрунтя для інноваційного та гуманістичного розвитку держави.

У численних працях, зокрема у дослідженнях В. Кубко зазначається, що «центральною, стрижневою складовою частиною академічної культури позиціонується з поняттям академічної доброчесності»¹², оскільки визначає морально-етичні засади наукової діяльності, регулює взаємини між учасниками академічної спільноти та забезпечує довіру до результатів наукових досліджень. Отож, академічна культура ґрунтується на принципах доброчесності, дослідницької етики, відповідальності, наукової співпраці та відкритості. Важливо зазначити, що академічна доброчесність, як інтегративна особистісно-професійна якість, формується поетапно в процесі навчальної, наукової та професійної діяльності та виявляється у відповідальному ставленні до результатів власної праці та готовності до безперервного професійного саморозвитку. Загалом, з вищесказаного проявляється те, що очікуваними результатами сформованості виступають професійна відповідальність, розвинена наукова комунікація, культура наукового мислення, висока якість наукових досліджень та беззаперечна повага до інтелектуальної власності.

Насамкінець зазначимо, що поділяємо думку з О. Семеног щодо формування академічної культури дослідника в умовах культурно-освітнього простору університету, яка окреслює як «складний, багатовимірний, поетапний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається з урахуванням основних положень теорії

¹² Кубко В. П. Аксіологічний вимір академічної культури. *Культурологічний альманах*, 2022. Вип. 4. С. 118–124. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.14>

діяльності, міжкультурної комунікації; ідеї гуманістичної, акмеологічної парадигми; концепції неперервної педагогічної освіти, кар'єрної концепції освіти, загальнодидактичних і специфічних принципів, і розглядаємо у лінгвокультурологічному (оволодіння культурою цитування, наукового письма, комунікації), когнітивному (формування знань про принципи академічної етики, розвитком критичного мислення), креативно-технологічному (здатність творчо і самостійно продукувати нові ідеї, використовуючи сучасні цифрові технології відповідально та етично) аспектах»¹³, оскільки процес становлення це комплексне особистісне утворення, що формується поступово та охоплює всі сфери майбутнього дослідника. Відтак, сутність вищезазначеного підходу розглядається як результат тривалих якісних змін у психологічній сфері особистості: мотивах, цінностях, професійній самосвідомості, переконаннях, способах мислення та поведінці, через виконання досліджень, написання наукових текстів, участь у проєктах та науковій комунікації. Щодо гуманістичної та акмеологічної парадигми, яка простежується у тлумаченні, то гуманістична парадигма, власне, пов'язана із цінністю особистості, її свободою та відповідальністю, тоді як акмеологічна – з академічною доброчесністю із прагненням до професійної майстерності, самовдосконалення та досягнення найвищих результатів у науковій діяльності.

Таким чином, академічна культура – це цілісна система цінностей, норм поведінки, моделей наукової комунікації, академічних практик, тощо. Проте вищезазначенні складові втрачають конструктивний сенс за умови відсутності доброчесності. Очевидно, що доброчесність як основа академічної діяльності розкривається в руслі цінностей, які забезпечують стійкість освітньо-наукового простору, окрім цього, адаптацію до сучасних суспільних викликів та успішну інтеграцію у міжнародне академічне співтовариство. Отже, саме через академічну культуру відбувається перетворення знання на ресурс відбудови, суспільного та майбутнього України.

2. Виклики розвитку академічної культури дослідника в умовах повоенної трансформації

В умовах боротьби за культурну та державну незалежність, як вже було попередньо зазначено, особливого значення набуває формування академічної доброчесності, заснованої на національній пам'яті, українських цінностях, повазі до української мови та наукових традицій. Загалом, повоенний розвиток передбачає переосмислення ролі науки

¹³ Семеног О.М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 218 с.

у процесах відновлення суспільства, посилення громадянської відповідальності дослідника. Тим самим, розуміємо, що формування академічної культури супроводжується низкою викликів, які екстраполюються як на особистості науковця, так і функціонування наукових інституцій загалом.

Окрему увагу в межах окресленої проблематики варто приділити статистичним даним. За результатами міжнародних досліджень, станом на червень 2026 року зафіксовано тривожну статистику, а саме такі показники: з лютого 2022 року було пошкоджено або зруйновано 1443 будівлі, що належать 177 державним науковим установам; для відновлення державної дослідницької інфраструктури необхідно 1,26 млрд доларів США (зокрема 980,5 млн доларів США – для закладів вищої освіти, на які припадає 52% державного наукового потенціалу); скорочення бюджету Національної академії наук України порівняно з 2021 роком становить 48% (із 238,6 млн доларів США до 124,8 млн доларів США); 12% українських науковців і викладачів закладів вищої освіти були змушені емігрувати або переміститися в межах країни. Крім того, близько 30% українських дослідників наразі працюють у дистанційному режимі, а ще 1518 науковців долучилися до складу сил оборони Сил оборони України¹⁴. Комплексний аналіз збитків, завданих війною вітчизняному науковому сектору, засвідчує, що умови проведення наукової та дослідно-експериментальної діяльності суттєво погіршилися після повномасштабного вторгнення.

Водночас К. Покоротило та С. Силкіна наголошують, що вагомим викликом із початком повномасштабної агресії став вимушений від'їзд значної частини студентів та викладачів за кордон. Це зумовило нагальну необхідність створення специфічних умов для продовження навчального процесу, забезпечення його безперервності та гарантування безпеки всіх учасників¹⁵. Очевидно, що війна трансформувала освітньо-науковий простір, оскільки простежується інтенсивний відтік наукових кадрів до втратили провідних фахівців окремими закладами, що ускладнює реалізацію поточних дослідницьких проєктів. Поряд із цим звужуються можливість трансферу знань від досвідчених вчених до нового покоління дослідників, що чинить деструктивний вплив на спадкоємність академічних традицій.

¹⁴ UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/uk/articles/analiz-zbytkiv-zavdanykh-viynoyu-naukovomu-sektoru-ukrayiny-ta-yikhnikh-naslidkiv>

¹⁵ Покоротило К.М., Силкіна С.О. Академічна культура та доброчесність в освітньому процесі в умовах воєнних реалій (на прикладі архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури). *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*, 2023. Випуск 3. С. 144–149.

У контексті системних трансформацій В. Романенко підкреслює, що «реалії розвитку університетської освіти України відображають часткову відсутність ізоморфності об'єднаної когнітивно-нормативної системи національної освіти і національно-правової культури у учасників освітнього процесу ... та подекуди невідповідність стандартам освіти провідних центрів європейської університетської освіти»¹⁶. З огляду на це, виникають ситуації, за яких дослідники змушені екстрено адаптуватися до нових форм наукової комунікації, кооперації та менеджменту. Науковці нерідко виконують додаткові організаційні функції, пов'язані з релокацією установ, акредитаційними процедурами та специфічною міжнародною звітністю тощо. За таких умов інтеграція в Європейський дослідницький простір, власне, вимагає від учених опанування нових компетентностей у сферах академічної доброчесності, наукової комунікації та грантової діяльності.

Зазначимо, що особливого значення набуває дотримання етичних норм, запобігання академічному плагіату, фасилітації та фабрикації результатів наукової діяльності крізь призму Штучного інтелекту (далі – ШІ). Відтак, на законодавчому рівні спостерігаються наступні процеси: у 2020 році набрання чинності розпорядження Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні¹⁷; розроблено Міністерством освіти і науки України, Національною академією наук України та Інститутом проблем штучного інтелекту Національну Стратегію розвитку штучного інтелекту в Україні 2021–2030¹⁸; Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти; у 2025 році Мінцифра та МОН України разом з експертами розробили рекомендації щодо відповідального використання ШІ в закладах вищої освіти¹⁹, цього ж року прийнято розпорядження КМУ Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–

¹⁶ Романенко В. Формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Ukrainian Professional Education = Українська професійна освіта*, 2025. Вип. 18. С. 137–147.

¹⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

¹⁸ Національна Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021–2030, Київ, 2021. с. 34. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf

¹⁹ Міністерство цифрової трансформації. Штучний інтелект у закладах вищої освіти – ознайомлюється з рекомендаціями для викладачів, студентів і працівників ЗВО, 29 квітня 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/shtuchniy-intelekt-u-zakladakh-vishchoi-osviti-oznayomlyuytesya-z-rekomendatsiyami-dlya-vikladachiv-studentiv-i-pratsivnikov-zvo>

2026 роки²⁰. Також, що не менш важливо, на базах закладів вищої освіти (далі – ЗВО) введено в дію документ (положення) «Політика використання штучного інтелекту», як-от: Львівська політехніка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Сумський державний університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, роброблено проєкт в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (22 червня 2026 року відбулося громадське обговорення змісту та внесення пропозицій) та низки інших ЗВО. Розуміємо, що інтеграція генеративного штучного інтелекту має вагоме значення для покращення професійного розвитку, оптимізації використання ресурсів, але звісно з дотриманням загальних правил використання ШІ, дотримання академічної доброчесності, а також стандартів якості освіти, тобто зазначене вимагає безперервного професійного саморозвитку та й загалом готовності до трансформації.

Врешті-решт, постійний психоемоційний стрес, ситуація невизначеності, безпекові тривоги, особисті втрати та необхідність поєднувати інтелектуальну працю з волонтерською діяльністю об'єктивно знижують загальну продуктивність дослідників. В цьому контексті актуалізується та стрімко зростає суспільний запит на наукові розвідки, пов'язані з проблематикою війни, національної безпеки, повоєнного відновлення країни та комплексної реабілітації громадян. Передбачаємо, що шазначене вимагає оперативного перегляду чинних освітньо-професійних (наукових) програм і модернізації тематики дисертаційних та планових досліджень.

Підсумовуючи, можна констатувати, що в умовах воєнної трансформації освітньо-наукового простору розвиток академічної культури дослідника відбувається на тлі відчутних кадрових втрат та перманентної організаційної перебудови наукової сфери. Водночас наявні виклики виступають потужним каталізатором для активізації міжнародної співпраці, цифрової трансформації, розвитку академічної мобільності та впровадження нових моделей професійної взаємодії. Зокрема, у межах системного оновлення, станом на 18 червня 2026 року, Національна система дослідників України розпочинає приймання і верифікацію даних²¹ з додатковим супроводом, з метою правильності оформлення

²⁰ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text>

²¹ Міністерство освіти і науки України. Національна система дослідників України розпочинає приймання і верифікацію даних. URL: <https://mon.gov.ua/news/natsionalna-systema-doslidnykiv-ukrainy-rozpochynaie-pryimannia-i-veryfikatsiiu-danykh>

звітності, – низкою вебіванів для дослідників, а також відбулося засідання робочих груп у межах підготовки України до переговорів про вступ до Європейського Союзу з питань науки та досліджень, освіти та культури, де було визначено стратегічні орієнтири: «створення Координаційної ради з питань відкритої науки, запровадження нових механізмів підтримки та оцінювання наукової діяльності, удосконалення системи фінансування науки, підтримка наукових видань і молодих учених, а також започаткування мережі центрів передового досвіду; розвиток національної системи кваліфікацій та підвищенні якості освіти на всіх рівнях... розширення доступу до освіти, модернізації змісту навчання та посилення інституційної спроможності освітньої системи відповідно до європейських стандартів»²². Варто підкреслити, що у процесі швидких реформ та відбудови країни, що зумовлює період суспільних трансформацій, необхідно не допустити зниження стандартів академічної доброчесності, відповідальності, наукової етики та об'єктивності досліджень. На наше переконання, реалізація цих кроків відкриває додаткові перспективи для сутнісної модернізації українського наукового простору.

3. Можливості розвитку академічної культури дослідника

Повоєнна трансформація освітньо-наукового простору зумовлює подолання наявних викликів та ефективне використання нових можливостей, які відкриваються завдяки цифровізації, міжнародній співпраці, інтеграції науки та бізнесу та модернізації системи управління науковою діяльністю.

Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки закріплено курс на активізацію взаємодії України та Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері вищої освіти. Зокрема, передбачено: реформування та модернізацію системи вищої освіти; сприяння наближенню інституційних стандартів у межах Болонського процесу; покращення якості та підвищення практичної значущості вищої освіти; поглиблення співробітництва між закладами вищої освіти; розширення їхніх інституційних можливостей; активізацію академічної мобільності здобувачів вищої освіти, наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників²³. Відтак, у межах реалізації названих завдань в умовах воєнного стану

²² Міністерство освіти і науки України. Відбулося спільне засідання робочих (переговорних) груп за розділами 25 «Наука та дослідження» та 26 «Освіта та культура». URL: <https://mon.gov.ua/news/vidbulosia-spilne-zasidannia-robochykh-perehovornykh-hrup-za-rozdilamy-25-nauka-ta-doslidzhennia-ta-26-osvita-ta-kultura>

²³ Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

командою МОН України було ініційовано системні трансформації, спрямовані на поглиблення євроінтеграційних процесів у сфері науки та посилення міжнародні партнерства.

Одним із драйверів розвитку академічної культури виступає цифрова трансформація наукової сфери. На офіційному ресурсі Міністерства освіти і науки України цей феномен інтерпретується як «комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти та науки, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищення рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних»²⁴. Отож, цифровізація виступає основою для оптимізації дослідницьких практик.

Крім цього, основним напрямом цифрової трансформації науки в Україні є розбудова інтегрованої системи наукової діяльності, яка охоплює: Єдину електронну систему конкурсного фінансування наукових досліджень, реєстр українських дослідницьких інфраструктур, відкритий український індекс наукового цитування, цифрову платформу «Наука і Бізнес», Національну електронну науково-інформаційну систему (URIS)²⁵. Зазначимо, що функціонування вищезгаданих ресурсів підвищує рівень відкритості науки, забезпечує прозорий облік наукових результатів, створює передумови для формування культури відповідального дослідження, а також інтенсифікує комунікацію всередині академічної спільноти.

Також важливо наголосити, що міжнародне академічне співробітництво є своєрідно каталізатором розвитку академічної культури дослідника, оскільки відкриває широкі можливості для його учасників. Прикладом цього є низка ініціатив, що фінансуються Європейським Союзом²⁶. Зокрема, проекти LUKE (Приєднання України до Європейського дослідницького простору – платформа спільного фінансування та розбудови потенціалу для посиленої науково-дослідницької та інноваційної співпраці; грантова угода № 101188315 від 29.10.2024); Open4UA («Відкрита наука для української системи вищої освіти»; грантова угода № 101129085 – від 16.10.2023) та NEOinUA щодо створення Офісу «Горизонт Європа» в Україні на базі Національного

²⁴ Міністерство освіти і науки України. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>

²⁵ Міністерство освіти і науки України. Національна електронна науково-інформаційна система (URIS). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/natsionalna-elektronna-naukovo-informatsiyna-sistema-uris>

²⁶ Національний фонд досліджень України. Проекти, що фінансуються Європейським Союзом. URL: <https://nrfu.org.ua/mizhnarodna-spiivpraczya/>

фонду досліджень України (грантова угода № 101132682 від 23.08.2023). Підтвердження думки, опрацьовані наукові розвідки Т. Шапіро та В. Яновської, дослідники вказують те, що «співпраця дозволяє університетам, науково-дослідним інституціям і бізнес-організаціям отримати доступ до ширшого спектру ресурсів і знань з меншими витратами, спільно вирішувати складні проблеми та розподіляти ризики, пов'язані з дослідженнями і розробками; ... покращує комунікацію між науковцями, підвищує якість досліджень, збільшує кількість публікацій, сприяє науковим досягненням, призводить до синергетичних ефектів інноваційного розвитку та підтримує позитивні тенденції соціальноекономічних змін; ... інтернаціоналізація національних академічних екосистем стає одним із ключових напрямків наукової політики, що веде до розвитку та зміцнення наукового потенціалу»²⁷. Узагальнюючи вищесказане акцентуємо увагу на тому, що інтернаціоналізація освіти підвищує можливість отримувати грантову підтримку як для окремих науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти, так і для закладів вищої освіти через колективні гранти і розвиток стратегічного партнерства²⁸. Але більш докладно про це піде мова далі.

Реалізація стратегічних цілей Європейського освітнього простору у сфері розвитку академічної культури та міжнародного співробітництва на сучасному етапі забезпечується інструментами програми Еразмус+. Основними векторами програми на період 2021–2027 рр. визначено стимулювання індивідуальної та групової академічної мобільності, інтенсифікацію міжінституційної співпраці, підвищення рівня якості освіти, забезпечення принципів інклюзії, рівності, інноваційності та прагнення до дослідницької досконалості на рівні організацій та освітньої політики. У цьому контексті участь України як третьої країни, не асоційованої до Програми (країни-партнера), відкриває перспективидля розвитку академічної культури вітчизняних дослідників та інтеграції у світовий науковий простір. Зокрема, в рамках конкурсів 2024 року для українських інституцій було передбачено диференційовані можливості міжнародної взаємодії: 31 конкурс у статусі партнерів, 11 – у ролі заявників або партнерів, 8 конкурсів для асоційованих партнерів. Окрему цінність для підтримки України мали 5 конкурсів у межах «Партнерств співпраці»

²⁷ Шапіро Т. та Яновська В. Міжнародне академічне співробітництво: обрані моделі та механізми. Центр українських студій при варшавській школі економіки аналітичне дослідження № 2024/02. URL: http://szapiro.net/wp-content/uploads/2024/10/CSUkr_WP-2024_02Ukr.pdf

²⁸ Степаненко О. С., Потюк С.В. Інтернаціоналізація освітньої системи в Україні: запровадження зарубіжного досвіду. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 4 (4). С. 298–309.

(напрям KA220), спрямованих на модернізацію освітньо-наукового середовища²⁹.

У межах проєкту INSIGHT (Inclusive teaching methods in higher education; 2024-2027) зосереджено увагу на інноваційну модель інклюзивного викладання, що відображає системний підхід до вдосконалення інклюзивних практик у сфері вищої освіти. Міжнародна ініціатива спрямована на усунення освітніх диспропорцій шляхом впровадження інклюзивних стратегій³⁰. На переконання О. Аніщенко та С. Прийма даний проєкт «відкриває доступ до інноваційних практик, сприяє інтеграції українських університетів в Європейський освітній простір, формує культуру універсального дизайну навчання, а відтак реалізація проєкту закладає основу довгострокових змін, уможливорюючи безперервний розвиток викладачів і роблячи вагомий внесок у створення справедливого та конкурентоспроможного суспільства»³¹.

Варто зазначити, що інструментом інформаційного забезпечення та орієнтування науковців у грантових пропозиціях науково-дослідною частиною ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (далі – УжНУ) щомісячно формується «Дайджест наукових грантів». Аналіз моніторингових даних за перше півріччя 2026 року (лютий – червень)^{32,33,34,35,36} надав змогу визначити вектори фінансової підтримки, які безпосередньо екстраполюються на процес формування академічної культури дослідника та розширення міжнародної співпраці.

По-перше, інтеграція до європейського дослідницького простору. Протягом усього аналізованого періоду стабільними інструментами інституційної взаємодії виступають програми Горизонт Європа

²⁹ Можливості з міжнародної академічної мобільності Програми ЄС Еразмус+. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/ka1_e-icm_2024_dec20.pdf

³⁰ INSIGHT Project. INSIGHT: Inclusive teachiNg methodS in hIGHer education, 2024.

³¹ Аніщенко О., Прийма С. Міжнародні проєкти ERASMUS+ як інструмент удосконалення інклюзивних практик у професійній діяльності викладачів закладів вищої освіти. *Європейський вимір освіти в Україні майбутнього*. Тези доповідей конференції Європейської асоціації освітнього права і політики (ELA). Київ, 18–19 грудня, 2025. К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2026. С.18-20.

³² Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (лютий 2026 р.). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/100886>

³³ Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (березень 2026 р.). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/102203>

³⁴ Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (квітень 2026 р.). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/102823>

³⁵ Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (травень 2026 р.). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/103429>

³⁶ Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (червень 2026 р.). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/104029>

(кластери та місії), ініціативи COST (Європейське співробітництво в галузі науки та техніки), програми доступу до роботи в лабораторіях Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії. Варто підкреслити, що вагоме значення набувають конкурси «Партнерств співпраці» (напрямок KA220) програми Еразмус+, орієнтовані на модернізацію вітчизняного наукового середовища.

По-друге, Міжнародні паритетні науково-дослідні проєкти, які спрямовані на розбудову культури спільного проєктування з іноземними колегами. Загалом, у 2026 році запущені конкурси українсько-австрійських та українсько-латвійських науково-дослідних проєктів для реалізації у 2027–2028 рр., українсько-норвезькі дослідження ментального здоров'я (RCN-НФДУ).

По-третє, розвиток міждисциплінарних та цільових компетенцій. Зокрема, у сфері охорони здоров'я: гранти на впровадження рішень медичної візуалізації на основі ШІ в охорону здоров'я, гранти у сфері освіти, медицини, реабілітації тощо в рамках програми безпеки людини «Кусаноне» (посольство Японії в Україні), Інноваційні втручання для запобігання шкідливому впливу використання цифрових технологій на психічне здоров'я дітей та молоді, Грант на розвиток цифрових навичок у сфері ШІ для медицини, гранти на невеликі громадські проєкти на місцевому рівні (посольство Словаччини), єврогранти на створення платформи розвитку онкологічних доліджень в Україні та ЄС); наука та інновації: гранти на дослідження у сфері зміни клімату (HORIZON EUROPE), гранти для партнерств у галузі досліджень та інновацій, що сприятимуть міжнародному науковому співробітництву (LUKE)), гранти для інноваційних стартапів EIC ACCELERATOR 2026, Грант на розробку нових технологій майбутнього для МСБ), гранти на відновлення забруднених територій України: біотехнології та екологічні рішення, грант на проєкт з оптимізації біопереробних заводів, гранти на інноваційні проєкти зі свободи інтернету: технології, дослідження, кібербезпека (Internet freedom fund), Грант до €1 000 000 на екологічні цифрові рішення для міст.

По-четверте, академічна мобільність та трансфер технологій передбачає розширення дослідницького світогляду через програми стажування для дослідників (грант до €15 900 на інноваційні стажування для дослідників, Бізнес-стажування для молодих підприємців), а інноваційна культура трансферу знань підтримується інструментами EIC ACCELERATOR та грантами (грант до €40 000 на розробку інноваційних FoodTech-рішень для МСП; Як отримати гранти ЄС для соціально відповідальних IT-стартапів; грант до €200 000 на впровадження AI та IoT рішень у промислові кластери; грант до €100 000

на розвиток ІІІ та робототехніки для МСП; грант до \$15 000 на розвиток соціальних проєктів та стартапів для молодих інноваторів)

По-п'яте, соціокультурні проєкти, власне, оєреслюють те, що інтеграція дослідників гуманітарного профілю здійснюються через конкурсні програми «Креативна Європа» (грантові можливості для новинної журналістики; грантовий конкурс для аудіовізуального, культурного та креативного секторів (CREATIVE INNOVATION LAB); гранти на європейські проєкти співпраці культурних та креативних секторів; гранти на створення телевізійного та онлайн-контенту; гранти на підтримку креативних українців (KSE “TALENTS FOR UKRAINE”); гранти на сприяння переходу до циркулярної та ресурсоефективної економіки (Interreg); гранти на спільні міжнародні проєкти з країнами вишеградської четвірки, які сприяють демократизації (Visegrad+); гранти на малі проєкти в рамках польсько-українського партнерства, грант до 6 000\$ на створення оригінальних фото та відеопроєктів для митців).

Таким чином, структура «Дайджесту наукових грантів УжНУ» демонструє диверсифікований характер можливостей, що дозволяє дослідникам поетапно трансформувати індивідуальну наукову діяльність у масштабне міжнародне співробітництво. Станом на червень 2026 року у ДВНЗ «УжНУ» прозвітовано про те, що університет налічує понад 150 закордонних партнерів США, Словаччина, Велика Британія, Італія, Хорватія, Польща, Румунія, Чехія, Угорщина і т.д., а також щорічно укладаються близько 15 нових угод з міжнародними партнерами – це свідчення про потужну та злагоджену роботу. Також за інформацією відділу міжнародних зв'язків УжНУ щодо ключових досягнень 2025 року: 26 активних міжнародних проєктів, 921 відряджень, 685 мобільностей Еразмус+ до 2026 року, присутність у понад 25 країнах, 11 асоціацій, альянсів та консорціумів – членство УжНУ тощо. На наше переконання, в подальшому, зрештою, в повоєнний період стимулюватиме академічну мобільність та вкорінення принципів міжнародної кооперації в академічну культуру дослідників.

В контексті даного питання варто наголосити про симбіоз можливостей та виклики, а саме: з одного боку міжнародна співпраця відкриває нові можливості для професійного розвитку, участі у грантових програмах та спільних дослідженнях, а з іншого боку, вимагає від дослідника високого рівня академічної культури, володіння іноземними мовами, дотримання міжнародних стандартів наукової діяльності та міжкультурної комунікації.

Насамкінець, системні кроки держави щодо розбудови академічної культури та розширення можливостей міжнародної співпраці простежуються через грантову політику Національного фонду досліджень

України. На офіційному онлайн-ресурсі фонду відображено актуальні пропозиції конкурсних програм, що стимулюють міжнародну колаборацію та трансфер знань. Зокрема, йдеться про цільові вітчизняні та паритетні міжнародні ініціативи: конкурс наукових досліджень «Прикладна наука для стійкості та відновлення України»³⁷, Спільний конкурс із Центром природних ресурсів Фінляндії LUKE (LUKE Joint Call), Спільний конкурс RCN-НФДУ, спрямований на фінансування дослідницьких проєктів із ментального здоров'я в Україні під час війни та в післявоєнний період, стратегічну програму «Передова фундаментальна наука в Україні 2027–2029»³⁸ тощо. Упровадження вищезгаданих комплексних програм свідчить про формування якісно нових, перспективних стандартів підтримки наукової спільноти, орієнтованих на інтеграцію у світовий дослідницький простір.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладене, вважаємо, що академічна культура постає як цілісна система цінностей, поведінкових норм, моделей комунікації та дослідницьких практик, конструктивний сенс яких детенмінуються принципом академічної доброчесності. Саме доброчесність є основою, яка забезпечує внутрішню стійкість освітньо-наукового простору, адаптацію до суспільних викликів та інтеграцію у світову наукову спільноту.

В умовах воєнної трансформації розвиток академічної культури дослідника відбувається у суперечливих реаліях: на тлі кадрових втрат та організаційної перебудови наукової сфери. Водночас екзогенні виклики виступають потужним каталізатором для активізації міжнародного співробітництва, розвитку академічної мобільності та впровадження нових моделей міжінституційної взаємодії, що відкриває додаткові перспективи для сутнісної модернізації української науки.

Ключовим драйвером та основою для оптимізації дослідницьких практик є цифрова трансформація. Відповідно до стратегічних орієнтирів Міністерства освіти і науки України, процес передбачає побудову

³⁷ Національний фонд досліджень України. Оголошення проведення Національним фондом досліджень України конкурсу проєктів з виконання наукових досліджень «Прикладна наука для стійкості та відновлення України» від 8 квітня 2026 року. URL: https://nrfu.org.ua/news/naczionalnyj-fond-doslidzen-ukrayiny-povidomlyaye-pro-ogoloshennya-provedennya-naczionalnym-fondom-doslidzen-ukrayiny-konkursu-proyektiv-z-vykonannya-naukovyh-doslidzen-prykladna-nauka/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMdTAAyNjZBExeXpEaElDbEvPnFN4MjVQVXNydgMGYXBwX2lkEDlYmJAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR7hQq2pkRVSkT6YpydEhY9fDDUbr7fpYNTMEW56Ux5Mm4hpYJTnFIYzgw4BZA_aem_hB7rZrg1SCUIHWi5Br9_Ig

³⁸ Національний фонд досліджень України. Оголошені конкурси. URL: <https://nrfu.org.ua/contests/current-calls/>

комплексної екосистеми цифрових рішень, що охоплює створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням інфраструктури, підвищення рівня цифрової компетентності вчених, а також автоматизацію процесів збору і аналізу даних. Отож, окреслене підвищує рівень відкритості науки та забезпечує прозорий облік наукових результатів, створює передумови для утвердження культури відповідального дослідження й інтенсифікації внутрішньоакадемічної комунікації.

Таким чином, синергетичний аспект від упровадження розглянутих комплексних програм і цифрових інструментів свідчить про поетапне формування в Україні якісно нових, перспективних стандартів підтримки наукової спільноти. Укорінення цих стандартів в академічну культуру дослідників є запорукою повноправного входження та самореалізації у світовому дослідницькому просторі.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексний аналіз особливостей формування та розвитку академічної культури дослідника в умовах воєнних викликів та повоєнний трансформації освітньо-наукового простору України. Визначено, що руйнування інфраструктури, деструкція дослідницьких колективів та відтік кадрів зумовлюють необхідність інституційного оновлення наукової сфери. На основі теоретико-методологічних підходів академічну культуру обґрунтовано як інтегративне утворення, в якому базовий елемент виділено академічна доброчесність. Доведено, що екзогенні кризи воєнного часу водночас виступають каталізатором для модернізації української науки шляхом цифровізації та інтернаціоналізації. У дослідженні систематизовані інструменти інтеграції вітчизняних вчених до Європейського дослідницького простору, зокрема через програми Еразмус+, проекти Національного фонду досліджень України та міжнародні паритетні конкурси. Окрему увагу приділено ролі цифрової трансформації та розбудові інтегрованих систем (URIS, платформи «Наука і Бізнес»), що оптимізують дослідницькі практики й забезпечать відкритість науки. З'ясовано, що диверсифікація грантових можливостей, представлена у щомісячних моніторингах, дозволяє дослідникам поетапно трансформувати індивідуальну діяльність у міжнародну колаборацію. Констатовано, що синергетичний ефект від упровадження інноваційних моделей викладання і цифрових рішень закладає основу для професійних стандартів. Резюмовано, що корінення якісно нових стандартів підтримки наукової спільноти є запорукою повноправної самореалізації українських вчених у світовому дослідницькому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Механізми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції : навчальний посібник / О. Воробйова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 49 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-55-7-2025>
2. Закон України «Про освіту» від 01.01.2026 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 03.06.2026)
3. Закон України «Про вищу освіту» від 11.03.2026 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 05.06.2026)
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 22.03.2026 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 09.06.2026)
5. Лист Міністерства освіти і науки України «Стосовно Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) від 15.08.2018 № 1/11-8681 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18#Text> (дата звернення 05.06.2026)
6. Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення 13.06.2026)
7. Поліщук Л. О., Гайдукевич К. А. Академічна культура закладів вищої освіти України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 28–35.
8. Семеног О. М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей : метод. посіб. Суми, 2023. 212 с.
9. Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. 251 с.
10. Хоружий Г. Ф. Академічна культура : цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2012. 320 с.
11. Козинець А.О., Ягодзінський С.М. Академічна культура та доброчесність здобувачів як компетентісна складова їх професійного розвитку. *Інноваційна педагогіка*, 2024. Вип.77. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/>

12. Кубко В. П. Аксіологічний вимір академічної культури. *Культурологічний альманах*, 2022. Вип. 4. С. 118–124. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.14>

13. Семеног О.М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти: навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 218 с.

14. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/uk/articles/analiz-zbytkiv-zavdanykh-viynoyu-naukovomu-sektoru-ukrayiny-ta-yikhnikh-naslidkiv> (дата звернення 20.06.2026)

15. Покоротило К.М., Силкіна С.О. Академічна культура та доброчесність в освітньому процесі в умовах воєнних реалій (на прикладі архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури). *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*, 2023. Випуск 3. С. 144-149. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.3.26>

16. Романенко В. Формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Ukrainian Professional Education = Українська професійна освіта*, 2025. Вип. 18. С. 137–147. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736>

17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 13.06.2026)

18. Національна Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021-2030, Київ, 2021. с. 34. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf

19. Міністерство цифрової трансформації. Штучний інтелект у закладах вищої освіти – ознайомлюйтеся з рекомендаціями для викладачів, студентів і працівників ЗВО, 29 квітня 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/shtuchniy-intelekt-u-zakladakh-vishchoi-osviti-oznayomlyuytesya-z-rekomendatsiyami-dlya-vikladachiv-studentiv-i-pratsivnikiv-zvo> (дата звернення 15.06.2026)

20. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text> (дата звернення 13.06.2026)

21. Міністерство освіти і науки України. Національна система дослідників України розпочинає приймання і верифікацію даних. URL: <https://mon.gov.ua/news/natsionalna-systema-doslidnykiv-ukrainy->

rozpochynaie-pryimannia-i-veryfikatsiiu-danykh (дата звернення 20.06.2026)

22. Міністерство освіти і науки України. Відбулося спільне засідання робочих (переговорних) груп за розділами 25 «Наука та дослідження» та 26 «Освіта та культура». URL: <https://mon.gov.ua/news/vidbulosia-spilne-zasidannia-robochykh-perehovornykh-hrup-za-rozdilamy-25-nauka-ta-doslidzhennia-ta-26-osvita-ta-kultura> (дата звернення 20.06.2026)

23. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.06.2026)

24. Міністерство освіти і науки України. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki> (дата звернення 19.06.2026)

25. Міністерство освіти і науки України. Національна електронна науково-інформаційна система (URIS). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/natsionalna-elektronna-naukovo-informatsiyna-sistema-uris> (дата звернення 19.06.2026)

26. Національний фонд досліджень України. Проекти, що фінансуються Європейським Союзом. URL: <https://nrfu.org.ua/mizhnarodna-spirvpracya/> (дата звернення 17.06.2026)

27. Шапіро Т. та Яновська В. Міжнародне академічне співробітництво: обрані моделі та механізми. Центр українських студій при варшавській школі економіки аналітичне дослідження № 2024/02. URL: http://szapiro.net/wp-content/uploads/2024/10/CSUkr_WP-2024_02Ukr.pdf (дата звернення 15.06.2026)

28. Степаненко О. С., Потюк С.В. Інтернаціоналізація освітньої системи в Україні: запровадження зарубіжного досвіду. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. №. 4 (4). С. 298–309. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-4\(4\)-298-309](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-4(4)-298-309)

29. Можливості з міжнародної академічної мобільності Програми ЄС Еразмус+ URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/ka1_e-icm_2024_dec20.pdf (дата звернення 21.06.2026)

30. INSIGHT Project. INSIGHT: Inclusive teachiNg methodS in hIGHer education, 2024

31. Аніщенко О., Прийма С. Міжнародні проєкти ERASMUS+ як інструмент удосконалення інклюзивних практик у професійній діяльності викладачів закладів вищої освіти. *Європейський вимір освіти в Україні майбутнього*. Тези доповідей конференції Європейської асоціації освітнього права і політики (ELA). Київ,

18–19 грудня, 2025. К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2026. С. 18-20. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-60-1-2026>

32. Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (лютий 2026 р.) URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/100886> (дата звернення 25.05.2026)

33. Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (березень 2026 р.) URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/102203> (дата звернення 27.05.2026)

34. Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (квітень 2026 р.) URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/102823> (дата звернення 29.05.2026)

35. Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (травень 2026 р.) URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/103429> (дата звернення 04.06.2026)

36. Дайджест наукових грантів. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (червень 2026 р.) URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/104029> (дата звернення 21.06.2026)

37. Національний фонд досліджень України. Оголошення проведення Національним фондом досліджень України конкурсу проєктів та відновлення України» від 8 квітня 2026 року. URL: https://nrfu.org.ua/news/naczionalnyj-fond-doslidzhen-ukrayiny-povidomlyaye-pro-ogoloshennya-provedennya-naczionalnym-fondom-doslidzhen-ukrayiny-konkursu-proyektiv-z-vykonannya-naukovyh-doslidzhen-prykladna-nauka/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBEexeXpEaElDbEVpNFN4MjVQVXNyYdGMGYXBwX2lkEDlYmJAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR7hQq2pkRVSkT6YpydEhY9fDDUbR7fpYNTMEW56Ux5Mm4hpYJTnFIYzgw4BZA_aem_hB7rZrg1SCUIHWi5Br9_Ig (дата звернення 21.06.2026)

38. Національний фонд досліджень України. Оголошені конкурси. URL: <https://nrfu.org.ua/contests/current-calls/> (дата звернення 21.06.2026)

Information about the author:

Potiuk Sofiia Vasylivna,

Doctor of Philosophy in Pedagogy,

Lecturer at the Department of Physical Therapy, Rehabilitation, Special
and Inclusive Education

State University “Uzhhorod National University”

1, I. Franko str., Uzhhorod, 88000, Ukraine